

Research paper (excerpt from the research plan)

The Challenges Facing Entrepreneurship in Sistan Border Villages

Bahram Imani ^a, Samaneh Sarani ^b

^a Department of Urban and Rural Planning, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

^b Department of Urban and Rural Planning, Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Entrepreneurship,
Economic, Border
villages, Sistan

Received:

22, June, 2023

Received in revised form:

27, August, 2023

Accepted:

11, September, 2023

pp.120-139

Background and objective: Background and purpose: due to the unique situation of Sistan due to the border line and the Milk transportation road, the low number of entrepreneurs in the region, the unfavorable employment situation, the deprivation of suitable facilities and infrastructure and the lack of significant action in the field of starting entrepreneurial activities, awareness of the challenges of rural entrepreneurship in the regions A border village is necessary. Therefore, the aim of this research is to identify the challenges facing entrepreneurship in the border villages of Sistan..

Method: The current research is a descriptive-analytical survey in terms of its practical purpose and based on the nature and method of data collection. The method of data collection to answer the research questions was library and questionnaire. The validity of the questionnaires was confirmed by university professors with a formal and content approach, and the reliability of the research measurement tool was calculated using Cronbach's alpha coefficient with a value of 0.87. The obtained data were analyzed using statistical tests and structural equations.

Findings: Based on the results of structural equations, it was determined that the greatest role and influence in this field was related to economic indicators, based on the results, the factor loading or standardized regression weight on the economic index was equal to 0.56 at a significance level of 0.000. ..

Results: The results of the research showed that the high profit of bank facilities for starting a business, the lack of government support, the limitation of the demand market, and such things, are undeniable and have a tremendous impact on the lack of entrepreneurship development in the border villages of Sistan. After the economic dimensions, we can mention the social barriers that have many effects on the lack of entrepreneurship development in the studied sample.

Citation: Bahram, I., Samaneh, S.(2023). The Challenges Facing Entrepreneurship in Sistan Border Villages. *Journal of Border Science and Technology*, 12 (3), 120-139.

* . Corresponding author (E-mail: bahram_imani60@yahoo.com)

Copyright © 2023 The Authors. Published by Amin Police University. This is an open-access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Extended Abstract

Introduction

The studies show that the low familiarity of the villagers with the basic elements of entrepreneurship is due to the special conditions of rural environments, including geographical isolation, deprivation, limited opportunities, facilities, basic and necessary infrastructure, and communication services; Therefore, preparing the social, cultural and economic environment of rural areas, including increasing the access of villagers to various facilities and services such as new media and telecommunication facilities, can be very important in entrepreneurship development. It is necessary to be aware of the challenges of rural entrepreneurship in border rural areas due to factors such as the unique situation of the Sistan region (suited in the border zone) and the Milk freeway, the low number of entrepreneurs in the region, the unfavorable working conditions, lack of access to proper facilities and infrastructure. and lack of significant action in the field of performing entrepreneurial activities. The current research provides the necessary cognitive fields for the development of villagers, planners, and officials of the public and private sectors to overcome the existing obstacles through the necessary measures and create the platforms for the development of entrepreneurship and job creation in the study area.

Methods and Materials

This research is applied research in terms of purpose with descriptive and analytical approaches. The library method and questionnaire were used to collect data and answer the research questions. The validity of the questionnaires was checked and confirmed by the university faculty members and the reliability of the research questionnaire was tested using Cronbach's alpha coefficient. The reliability of the questionnaire was calculated equal to 0.87. The number of sample villages was determined according to the number of villages with more than 100 households. The number of 362 households was calculated as sample households to complete the questionnaire using Cochran's formula, according to the number of 6933 households in the study area. IBM SPSS Statistics 23 and Structural Equation Modelling in Amos IBM were used to analyze the data.

Finding and Discussion

According to the results obtained regarding the challenges of entrepreneurship development in the border villages of Zabul county, the maximum average of the economic index was 1.73, then the social index was 1.72, and the minimum average was the institutional indicators. and infrastructure was 1.43. The results of the test at the average level indicate the unfavorable situation of economic, social, institutional, and

infrastructure indicators. Accordingly, the t-statistics for the indicators (economic equal -23.93, social equal -26.17, institutional equal -29.61, and infrastructure equal -28.52) were obtained at a significance level of $p < 0.01$. Therefore, it concludes that the status of indicators affecting the development of entrepreneurship in the border villages of Sistan and Baluchistan province is in an unfavorable situation and is much lower than the average normal level. The results of the structural model and the ranking of the influence of the research indicators on the development of entrepreneurship in the border villages showed that the economic index with a factor load of 0.562 has strong levels of influence on entrepreneurship development in the studied sample.

Conclusion

The results of the research showed that economic, social, institutional, and infrastructural obstacles have a significant effect on the lack of entrepreneurship development and economic indicators have the greatest role. It is undeniable the role of economic obstacles such as lack of financial support and enough savings, lack of diversity in the economic activity of the village, lack of local market or low capacity for economic diversification, high-interest loan to start up a business, lack of government support, market demand limit in Border villages of Sistan. Then we can mention the social

barriers that have many effects on the lack of entrepreneurship development in the studied sample. In this regard, the obstacles include the low skill of the workforce, cultural weakness, lack of trust in officials and managers, weak interaction of people in creating an entrepreneurial environment, lack of participation of people in social activities, lack of trust in women in starting a business, low The level of creativity and innovation in creating new works is lack of experience, unfamiliarity with investment potentials, superstitions, and fatalism, lack of motivation to work in the village environment.

Funding

According to the responsible author, the financial sponsor of this article is the Research Vice-Chancellor of Mohaghegh Ardabili University.

Authors' Contribution

The author approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work.

Conflict of Interest

The author declared no conflict of interest.

Acknowledgments

According to the responsible author, the financial sponsor of this article is the Research Vice-Chancellor of Mohaghegh Ardabili University.

چالش‌های فراروی کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان

بهرام ایمانی^۱ - گروه برنامه‌ریزی شهری و روستایی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
سمانه سارانی - گروه برنامه‌ریزی شهری و روستایی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

زمینه و هدف: باتوجه به وضعیت منحصر به فرد سیستان به واسطه خط مرزی و جاده مواصلاتی میلک، پایین بودن تعداد کارآفرینان در منطقه، وضعیت نامساعد اشتغال، محروم بودن از امکانات و زیرساخت‌های مناسب و عدم اقدام قابل توجهی در زمینه شروع فعالیت‌های کارآفرینی، آگاهی از چالش‌های کارآفرینی روستایی در مناطق روستایی مرزی ضرورت دارد. از این رو هدف پژوهش حاضر شناسایی چالش‌های فراروی کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان می‌باشد.

روش پژوهش: پژوهش حاضر بلحاظ هدف کاربردی و بر اساس ماهیت و نحوه گردآوری داده‌ها، توصیفی - تحلیلی از نوع پیمایشی است. روش گردآوری داده‌ها برای پاسخگویی به سؤالات تحقیق به صورت کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه بوده است. روایی پرسش‌نامه‌ها توسط اساتید دانشگاهی با رویکرد صوری و محتوایی تأیید شد و پایایی ابزار سنجش تحقیق با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ با مقدار ۰/۸۷ محاسبه گردید. داده‌های به دست آمده با استفاده از آزمون آماری و معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: بر اساس نتایج معادلات ساختاری مشخص شد بیشترین نقش و تأثیر در این زمینه در ارتباط با شاخص‌های اقتصادی بود، بر اساس نتایج میزان بار عاملی یا وزن رگرسیونی استاندارد شده بر شاخص اقتصادی برابر ۰/۵۶ در سطح معناداری ۰/۰۰۰ به دست آمد.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش نشان داد که بالا بودن سود تسهیلات بانکی جهت راه‌اندازی کسب‌وکار، عدم حمایت دولت، محدودیت بازار تقاضا و این قبیل موارد، غیرقابل‌انکار بوده و تأثیر شگرفی بر روند توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان دارد. پس از ابعاد اقتصادی می‌توان به موانع اجتماعی اشاره کرد که دارای اثرات فراوانی بر روند توسعه کارآفرینی در نمونه مورد مطالعه است.

واژگان کلیدی:

کارآفرینی، اقتصادی، روستاهای مرزی، سیستان.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۴/۰۱

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۶/۰۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۶/۲۰

صص. ۱۳۹-۱۲۰

استناد: ایمانی، بهرام؛ سارانی، سمانه. (۱۴۰۲). چالش‌های فراروی کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان. مجله علوم و فنون مرزی، ۱۲ (۳)، ۱۲۰-۱۳۹.

مقدمه

در عصر حاضر، روستاها با تحولات و تهدیدات گسترده روبرو هستند از این رو، تضمین و تداوم حیات و بقای روستاها نیازمند یافتن راه حل ها و روش های جدید مقابله با مشکلات است که به نوآوری، ابداع، فرایندها و روش های جدید بستگی زیادی دارد. به منظور ابداع روش ها و فرایندهای جدید که بتواند ادامه زندگی روستایی را تضمین کند، در کنار سیاست ها و برنامه های بالادستی، نیازمند توجه به ظرفیت های موجود و راهکار عملیاتی سازی آنهاست. از جمله راهکارهای عملی حفظ و تداوم حیات روستاها و همچنین، توسعه همه جانبه آنها رویکرد کارآفرینی روستایی است (کریمزاده و مجنونی، ۱۳۹۸، ۸۸). بر اساس نتایج مطالعات، کشورها و جوامع کارآفرین اکنون در صدر اقتصادهای جهانی قرار دارند. بر مبنای شاخص های دیده بان جهانی کارآفرینی، در سال ۲۰۱۵ رتبه ایران از نظر کارآفرینی در میان ۷۰ کشور مورد بررسی، ۴۳ و در میان کشورهای هم گروه خود شامل بولیوی، آنگولا و ویتنام، آخر بوده است. این آمار، گویای وضعیت نه چندان مطلوب تحقق برنامه های توسعه کارآفرینی در ایران است. وجود حمایت های مستمر از کارآفرینان روستایی، توسعه بسترهای مناسب (از نظر زیرساخت های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) در مناطق روستایی تشویق کارآفرینان روستایی و می تواند از کارآفرینی راهکار عملی مناسب برای اهداف توسعه روستایی یعنی ایجاد اشتغال مفید، افزایش درآمد، مشارکت و اتکابه نفس روستاییان بسازد (ولی نفس و قاضی، ۱۳۹۵، ۹۹). اما باید توجه داشت که توسعه کارآفرینی متناسب با برخورداری مکان ها و فراهم بودن ظرفیت های لازم امکان پذیر است؛ زیرا نبود ظرفیت های لازم در برخی از مناطق، امکان شکل گیری روحیه و انگیزه کارآفرینی را فراهم نمی سازد. این امر به ویژه در مناطق روستایی اهمیت بیشتری دارد؛ زیرا مطابق با ارزیابی های انجام گرفته، پایین بودن میزان آشنایی روستاییان با زمینه های اولیه کارآفرینی با شرایط خاص محیط های روستایی، از جمله انزوای جغرافیایی، محرومیت، محدودیت فرصت ها، امکانات، خدمات اولیه و ضروری زیربنایی و ارتباطی مرتبط است (رئیزی و همکاران، ۱۳۹۸، ۸۰).

مناطق روستایی به دلیل شرایط خاص بوم شناختی و اقتصادی - اجتماعی با مسایل و مشکلات متنوعی همچون تخریب منابع پایه تولید (آب و خاک)، کاهش بهره وری فعالیت های کشاورزی، افزایش فقر، بیکاری و محدودیت فرصت های شغلی مواجه اند (کشاورز، ۱۳۹۷، ۷۷۰). بنابراین، توسعه کارآفرینی روستایی نیز آسان نیست و دارای محدودیت هایی از جمله کمبود منابع مالی، عدم دانش، عدم مهارت فنی، عدم مهارت های سازمانی، کمبود امکانات زیربنایی، چالش های اجتماعی، فرهنگی و صنعتی در محیط، فقدان اطلاعات بازار به دلیل عدم دسترسی به موقع به امکانات ارتباطی، عدم وجود کارگران ماهر، وجود محصولات با کیفیت پایین، نگرانی از سرمایه گذاری در کسب و کار، رقابت و وجود واسطه ها می - باشد (شجاعی فرد، ۱۳۹۸، ۱۸۸). از طرفی موفقیت یا شکست طرح های کارآفرینی روستایی تحت تأثیر عواملی مانند پایین بودن میزان آشنایی روستاییان با زمینه های اولیه کارآفرینی و شرایط خاص محیط های روستایی از جمله انزوای جغرافیایی، محرومیت، محدودیت فرصت ها و امکانات و خدمات اولیه و ضروری زیربنایی و ارتباطی، مخاطره پذیری روستاییان، فاصله از شهر و حمایت های نهادی مرتبط است (کریمزاده، مجنونی، ۱۳۹۸، ۹۰).

نواحی مرزی، دوری از مرکز کشور و به تبع آن، دوری از کانون های قدرت سیاسی، اقتصادی و تصمیم گیری است. این مناطق به دلیل دورافتادگی و در حاشیه بودن، پراکنده بودن جمعیت و شرایط اقلیمی نامناسب زمینه ساز مشکلات زیادی برای ساکنان آن، از قبیل به حاشیه رانده شدن، نبود درآمد و عدم دسترسی به نیازهای اولیه و پایین بودن وضعیت رفاهی افراد و مواردی از این قبیل است (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۱۸). باتوجه به وضعیت منحصر به فرد سیستم به واسطه خط مرزی و جاده مواصلاتی میلک، پایین بودن تعداد کارآفرینان در منطقه، وضعیت نامساعد اشتغال، محروم بودن از امکانات

و زیرساخت‌های مناسب و ناکافی بودن اقدامات متناسب با فعالیت‌های کارآفرینی، آگاهی از چالش‌های کارآفرینی روستایی در مناطق روستایی مرزی ضرورت دارد. در اکثر پژوهش‌ها موانع کارآفرینی مورد بررسی قرار گرفته است؛ اما تاکنون پژوهشی پیرامون چالش‌های فراروی توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان انجام نشده است لذا پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که چه عامل یا عواملی در عدم توسعه کارآفرینی جوامع روستایی مرزی سیستان تأثیرگذار می‌باشد؟

در راستای پیشگیری از انجام تحقیق تکراری و ارائه یافته‌های نو، محقق اقدام به بررسی تحقیقات مرتبط با موضوع پژوهش حاضر به شرح ذیل نموده است:

سندگل و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان "محدودیت‌های کالبدی و زیست‌محیطی کارآفرینی در روستاهای پیرامونی مرز و تالاب بین‌المللی هامون" به این نتیجه رسیدند که در بعد زیست‌محیطی، عدم دسترسی به منابع آب سطحی و در بعد کالبدی نیز دیوار مرزی دارای بیشترین محدودیت می‌باشد. محدودیت‌های منابع آب سطحی با کاهش آب ورودی رودخانه هیرمند از افغانستان و عوامل فرامرزی مرتبط بوده و ایجاد دیوار مرزی نیز که با رویکردهای امنیتی و در محدوده سرزمینی ایران و در فاصله قابل توجهی از مرز ایران و افغانستان ایجاد شده، قطعاً منشأ داخلی داشته، به‌طور همزمان در تشدید محدودیت‌های کارآفرینی در روستاهای مورد مطالعه مؤثر می‌باشند. شاهرخی ساردو و شریف‌زاده (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان "پدیدارشناسی چالش‌های توسعه کارآفرینی روستایی از دیدگاه کارآفرینان پیشرو در بخش مرکزی شهرستان جیرفت" به این نتیجه رسیدند که اقتصاد بسته، برنامه‌ریزی متمرکز، تحولات بین‌المللی، بی‌ثباتی در قیمت نهاده‌ها و فروش محصولات، اخذ مالیات‌های سنگین از کسب و کارها، هزینه‌های حمل و نقل، نبود سرمایه و نقدینگی، نرخ بهره بانکی، بی‌اعتمادی به سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و روستایی مهم این چالش‌ها هستند. فراهانی و الوندی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان "تبیین چالش‌های کارآفرینی کسب و کارهای کوچک روستایی مطالعه موردی روستاهای شهرستان بیجار" به این نتیجه رسیدند که همه چالش‌ها در کارآفرینی کسب‌وکارهای کوچک تأثیرگذار بوده‌اند، اما عوامل اقتصادی با بار عاملی ۰.۹۱ دارای بالاترین تأثیر در بین چالش‌های موجود بوده است و چالش‌های فردی و اجتماعی با بار عاملی به ترتیب ۰.۲۳ و ۰.۲۸ دارای کمترین بار عاملی بوده است. کیخاکیان و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان "شناسایی موانع توسعه کارآفرینی فناورانه منطقه‌ای (مورد مطالعه: شهرستان سرپاز" به این نتیجه رسیدند که موانع و مشکلات توسعه کارآفرینی فناورانه منطقه سرپاز را شامل موانع اقتصادی، موانع آموزشی، موانع روانشناسی، موانع زیرساختی، موانع فرهنگی، موانع سیاسی، موانع مدیریتی، موانع فناورانه و موانع حوزه منابع و سرمایه‌های انسانی بیان نمودند. شاطریان و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان "تحلیل موانع کارآفرینی زنان روستایی در شهرستان کاشان" به این نتیجه رسیدند که موانع فردی، دانشی، محیطی، اقتصادی، حقوقی، فرهنگی - اجتماعی و دسترسی به امکانات، با کارآفرینی زنان رابطه معنی‌دار داشته‌اند. ماشاپور و همکاران (۲۰۲۲) در تحقیق با عنوان "چالش‌های بازدارنده پایداری کارآفرینی زنان در معیشت روستایی: مورد استان مانی‌کالند" به بررسی موانع کارآفرینی پرداخته و به این نتیجه رسیدند که پنج عامل ضعف حمایتی، محدودیت‌های کسب‌وکار خانگی، ضعف زیرساختی و فرهنگی، ضعف دانشی و اطلاع‌رسانی و نبود قوانین در زمینه ایجاد و توسعه کسب‌وکارهای خانگی را، به‌عنوان سازه‌هایی برای موانع راه‌اندازی و گسترش کسب‌وکارهای خانگی در مناطق روستایی بیان داشته‌اند. تانوار^۱ (۲۰۲۲) در تحقیقی با عنوان "چالش‌ها و فرصت‌های کارآفرینی روستایی" به این نتیجه رسیدند که نیروهای اقتصادی و ساختاری نقش فراوانی در سرکوب سرمایه اجتماعی و فرهنگی در مناطق روستایی ایفا می‌کنند که این امر پایین بودن سطح کارآفرینی

در این مناطق را به همراه دارد. ایگوو و ایچایتاما^۳ (۲۰۱۸) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند موانع کارآفرینی را می توان در سه گروه عوامل ساختاری حمایت (مشاوره، اطلاعات و آموزش)، قوانین و مقررات، دسترسی به سرمایه، عوامل اجتماعی و شبکه اجتماعی (سرمایه اجتماعی، سرمایه فکری، شبکه پشتیبانی خانواده، دوستان و جمعیت محلی و ویژگی های شخصی تقسیم بندی کرد. راقووندیشی و همکاران^۴ (۲۰۱۷) در مقاله ای به این نتیجه رسیدند که موانع کارآفرینی را می توان در فقدان آموزش، فقدان تجربه و فرصت های یادگیری، فقدان مهارت مدیریتی کارآفرینی و مشکلات مالی طبقه بندی کرد. بارتواژان^۵ (۲۰۱۴) موانع زنان کارآفرین هند را موانع مالی، محدودیت های قانونی و اداری، فقدان مهارت های مدیریتی و آموزشی، بازاریابی، فناوری، فقدان اعتماد به نفس، محدودیت تردد، مردسالاری جامعه، عدم ریسک پذیری و موانع فرهنگی - اجتماعی برشمرده اند.

غالب پژوهش های انجام گرفته در این حوزه، موانع کار آفرینی را به صورت کلی مورد بررسی قرار داده اند و وجه تمایز پژوهش حاضر در این است که تاکنون پژوهشی که به تحلیل چالش های کارآفرینی روستایی در روستاهای مرزی سیستان بپردازد وجود نداشته و در این پژوهش به عواملی که در عدم توسعه کارآفرینی جوامع روستایی مرزی سیستان تأثیر گذار می باشد، پرداخته شده است.

مبانی نظری

کارآفرینی فرآیندی است که با خلق محصولات و خدمات جدید می تواند جامعه را به سمت پیشرفت و توسعه سوق دهد (رحمانیان کوشکی، زارعی و استعلاجی، ۱۳۹۷، ۲۵۲) و به منزله یکی از راه های مهم توسعه مناطق روستایی شناخته می شود (رشیدیان و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۲). در چارچوب نظریه توسعه شومپتر^۱، انسان های خلاق و مبتکر که هدایت و رهبری اقتصاد را بر عهده دارند نقش محوری و بسیار مهمی در اقتصاد ایفا می کنند. این افراد عمدتاً ریسک پذیر و در زمینه فناوری نوآورد و الزاماً دارای سرمایه نیستند. بنابراین، در صورت دسترسی نداشتن به منابع و امکانات مالی نظیر اعتبارات بانکی، نمی توانند از قدرت خلاقیت خود استفاده کنند. ادوامی و کیسر^۲ (۲۰۲۰) موانع عمده کارآفرینی روستایی را این گونه بیان کرده اند: شبکه های جاده های ضعیف، ناآرامی های اجتماعی، حمایت مالی کم، فساد و اندازه بازار را به عنوان چالش هایی برای کارآفرینی روستایی نشان می دهد. نورالالا^۳ (۲۰۲۱) محدودیت سرمایه، زمین محدود و نوسانات قیمت و موانع فنی مختلف کشاورزان را در زمینه کارآفرینی به چالش می کشد. از موانع کارآفرینی می توان به عدم انعطاف پذیری در مقابل تغییرات، انزوای مدیران ارشد، عدم دسترسی به داده های شفاف، شکاف در دسترسی به سرمایه، کاهش فرصت های شبکه ای و ارتباطی، ارائه پیشنهادهای و طرح ها بدون نقشه قبلی، وجود تنش و نارضایتی، نبود نهادهای حمایت کننده، وجود تبعیض در بازار اشاره کرد (Nguyen, 2021, 162 & Igwe et al, 2018). همچنین عدم دسترسی به خدمات اطلاعاتی، آموزشی و مشورتی، عدم دسترسی به سرمایه، زمین، محل کسب و کار، فناوری اطلاعات، کمبود سرمایه اجتماعی (کاظمی و مقیمی، ۱۳۹۷، ۲۵۱؛ خسروی پور و همکاران، ۱۳۹۸، ۱۳۸؛ Ihejiamaizu, 2019, 87). ویژگی های فردی، شخصیتی و رفتاری جوامع روستایی، شرایط فرهنگی، اجتماعی (جامعه، روستا)، دسترسی به امکانات و خدمات مورد نیاز زنان روستایی (در فرآیند راه اندازی، اداره و توسعه کسب و کار)، عوامل قانونی و حقوقی، عوامل مالی و اقتصادی، عوامل نهادی و سازمانی، شرایط جغرافیایی و عوامل محیطی (Kushalakshi, 2012, 136) ناآشنایی از عدم پذیرش و تشویق و نیز تأمین مالی کشاورزان، ارائه پیشنهادهای و طرح های بدون نقشه قبلی و طراحی نشده، عدم

1. Schumpeter

2. Advami and Keyser

3. Nurlaela

پاسخ سریع به ایده‌ها و پیشنهادهای جدید، فقدان نوآوری، وجود تنش و نارضایتی، انزوای مدیران ارشد اشاره کرد (ملاشاهی و مرادی، ۱۳۹۸، ۱۹۶؛ Kania et al, 2021, 434).

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهشی (منبع: نگارندگان)

روش پژوهش

پژوهش پیش‌رو بلحاظ هدف کاربردی و بر اساس ماهیت توصیفی - تحلیلی است. روش گردآوری داده‌ها برای پاسخگویی به سؤالات تحقیق به صورت کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه بوده است. ابزار مورد استفاده در روش پیمایشی پرسش‌نامه بوده است. برای سنجش روایی پرسش‌نامه از روش و تکنیک روایی محتوایی و صوری استفاده شد. بدین صورت که روایی پرسش‌نامه‌ها توسط اساتید دانشگاه بررسی و تأیید شد و پایایی ابزار سنجش تحقیق با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ صورت گرفت. پایایی پرسش‌نامه با ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۸۷ محاسبه شده است. در این تحقیق محدوده مورد مطالعه در محیط ArcGIS با تشکیل حریم برای مرز ایران و افغانستان تعیین و روستاهای آن مشخص گردید. این محدوده دارای ۱۱۱ روستا می‌باشد که در شش دهستان دوست‌محمد، قرقری، مارگان، جهان‌آباد (شهرستان هیرمند) و خواجه احمد و زهک (شهرستان زهک) واقع شده‌اند. تعداد روستاهای نمونه، باتوجه به تعداد روستاهای بالای ۱۰۰ خانوار تعیین گردید باتوجه به تعداد ۶۹۳۳ خانوارهای ساکن در محدوده مورد مطالعه، تعداد ۳۶۲ خانوار به عنوان خانوار نمونه به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای تکمیل پرسش‌نامه با استفاده از فرمول کوکران محاسبه گردید. برای بررسی چالش‌های فراروی کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان طیف گسترده‌ای از شاخص‌ها تعیین گردیده است (جدول ۱). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل و تحلیل‌های آماری IBM SPSS Statistics 23 و مدل ساختاری Amos استفاده گردیده است.

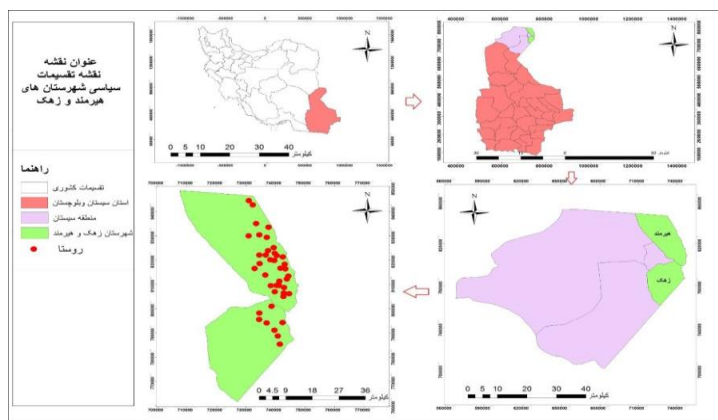
جدول ۱. شاخص‌های پژوهش

مؤلفه	شاخص	منابع
اقتصادی	نداشتن پشتوانه مالی و پس‌انداز کافی - عدم تنوع در فعالیت اقتصادی روستا - نبودن بازار محلی یا ظرفیت پایین برای متنوع شدن - فعالیت اقتصادی - عدم حمایت دولت - دسترسی به عوامل تولید - دسترسی به خدمات حمایتی - دسترسی به ماشین‌آلات و ابزارآلات مدرن - تنوع منابع درآمدی - مشکل تأمین مواد اولیه - بالا بودن سود تسهیلات بانکی - نبودن شبکه بانکی مناسب در روستا - دسترسی دشوار به اعتبارات به دلیل نداشتن وثیقه و ضامن - محدودیت بازار تقاضا در روستا - حمایت دولت در سهولت راه‌اندازی کسب‌وکارهای کارآفرینان	زراعت کن و همکاران (۱۳۹۵) زیبیده و همکاران (۱۳۹۲) آنی و همکاران (۱۳۹۹) Bharthvajan. (2014) Igwe et al (2018)
اجتماعی	مهارت پایین نیروی کار - ضعف فرهنگی - بی‌اعتمادی به مسئولین و مدیران - ضعف تعاملات مردم در ایجاد فضای کارآفرینانه - عدم مشارکت مردم در فعالیت‌های اجتماعی - عدم اعتماد به زنان در راه‌اندازی کسب‌وکار - انگیزه پایین برای ایجاد کسب‌وکار جدید - آسیب‌های اجتماعی در روستا - عدم تمایل جوانان به اشتغال در روستا - عدم دسترسی به اطلاعات و فناوری نوین - کمبود دانش فنی و مهارت تخصصی - پایین بودن سطح سواد - عدم وجود تجهیزات آموزشی کافی و مناسب - وجود فرهنگ مردسالاری - عدم اطلاع از مشاغل جدید - پایین بودن سطح خلاقیت و نوآوری در ایجاد کارهای نو نداشتن تجربه - ناآشنایی با پتانسیل‌ها و زمینه‌های سرمایه‌گذاری - خرافاتی و تقدیرگرا بودن - عدم انگیزه برای انجام فعالیت در محیط روستا	نجفی‌کانی و همکاران (۱۳۹۴) خسروی‌پور و همکاران (۱۳۹۸) قادر مرزی و همکاران (۱۳۹۴) کاظمی و مقیمی (۱۳۹۷) Mashapure et al(2022)
نهادی	برگزاری رده‌های آموزشی و مشاوره‌ای در زمینه کسب‌وکارهای خانگی - میزان فعالیت دهیاری و شورای اسلامی روستا برای ایجاد گسترش کارآفرینی - وجود سازمان‌های محلی (نظیر صندوق قرض‌الحسنه در روستا) - وجود افراد متخصص در زمینه راه‌اندازی کسب‌وکارهای جدید - حضور مروجان برای ترویج کسب‌وکارهای جدید - قوانین دست‌وپاگیر راه‌اندازی کسب‌وکار جدید - عدم تطابق رده‌های آموزشی با علایق و استعداد جامعه روستایی - برگزاری کلاس‌های آموزشی در ساعات نامناسب - ایجاد مراکز رشد کارآفرینی در مناطق روستایی	جمینی (۱۳۹۵) جمشیدی و همکاران (۱۳۹۳) شاطریان و همکاران (۱۳۹۶) رحمانیان کوشکی و همکاران (۱۳۹۶)
زیرساختی	وجود زیرساخت فیزیکی مناسب - ایجاد زیرساخت عمومی مناسب همچون آب و برق - توسعه زیرساخت عمرانی نظیر جاده و وسایل حمل‌ونقل - زیرساخت مناسب ارتباط مخابراتی - توزیع بهینه خدمات دولت در سطح روستا	ملاشاهی و مرادی (۱۳۹۸) یاسوری و همکاران، ۱۳۹۴

محدوده مورد مطالعه

سیستان دارای ۵ شهرستان، ۹ بخش، ۱۸ دهستان، ۸۴۷ روستا می‌باشد. منطقه و محدوده مورد مطالعه این پژوهش، روستاهای نواحی مرزی دو شهرستان هیرمند و زهک می‌باشد. شهرستان‌های هیرمند و شهرستان زهک در شرق منطقه سیستان واقع گردیده است. این بخش از شرق و شمال با کشور افغانستان و از قسمت غرب با شهرستان‌های زابل و از سمت جنوب با شهرستان هامون هم‌جوار می‌باشد. از نظر مختصات جغرافیایی محدوده مورد مطالعه بین نقاط ۳۰ درجه و ۴۴ دقیقه تا ۳۰ درجه و ۵۹ دقیقه عرض شمالی و ۶۱ درجه و ۳۷ دقیقه تا ۶۱ درجه و ۴۸ دقیقه طول شرقی واقع شده است. محدوده مورد مطالعه با ارتفاع کمتر از ۵۰۰ متر از سطح دریا و با وسعت تقریبی ۲۰۵۰ کیلومتر مربع مساحت و دارای

تراکم جمعیتی ۶۸/۷۲ می‌باشد. شهرستان‌های هیرمند و زهک بر اساس آخرین تقسیمات کشوری دارای ۴ بخش، ۲ شهر و ۹ دهستان می‌باشد. شکل ۲- موقعیت محدوده مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

شکل ۲. محدوده مورد مطالعه

یافته‌ها

نتایج حاصل از مطالعات میدانی نشان می‌دهد که از کل افراد پاسخگو در این پژوهش تعداد ۱۹۶ نفر یا به عبارتی ۵۳/۸ درصد را مردان و تعداد ۱۶۸ نفر یا ۴۶/۲ درصد را زنان شامل شدند. میانگین سنی افراد پاسخگو برابر ۳۴/۵۱ بود که ۳۴/۳ درصد از نمونه مورد مطالعه در گروه سنی ۲۱ تا ۳۰ سال و ۱۱ درصد افراد دارای تحصیلات سیکل، ۴۸ درصد افراد دارای سواد یا تحصیلات دیپلم، ۳۴ درصد دارای تحصیلات کارشناسی و ۷ درصد دارای تحصیلات کارشناسی ارشد بوده‌اند. بیشترین فراوانی شغل اصلی پاسخگویان در زمینه شغل کشاورزی بوده که تعداد ۱۳۶ نفر معادل ۳۷/۴ درصد به دست آمد.

خلاصه‌سازی متغیرها و شاخص‌های پژوهش

بر اساس نتایج به دست آمده از جدول (۲) بیشترین میانگین به دست آمده متعلق به شاخص اقتصادی به میزان ۱/۷۳ و سپس شاخص اجتماعی به میزان ۱/۷۲ بود و کمترین میانگین به دست آمده متعلق به شاخص‌های نهادی و زیرساختی به میزان ۱/۴۳ به دست آمد.

جدول ۲. یافته‌های توصیفی شاخص‌ها و ابعاد پژوهش

شاخص	تعداد گویه	میانگین	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
اقتصادی	۱۴	۱/۷۳	۳/۰۷	۰/۱۴	۰/۶۱
اجتماعی	۲۰	۱/۷۲	۲/۸	۰/۱	۰/۵۶
نهادی	۱۰	۱/۴۳	۳/۴	۰/۱	۰/۶۸
زیرساختی	۳	۱/۴۳	۳/۶۷	۰	۰/۷۱

وضعیت شاخص‌های کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان

نتایج آزمون در سطح متوسط یا نرمال بیانگر این است که شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، نهادی و زیرساختی در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. در این زمینه میزان آماره t برای شاخص‌های اقتصادی برابر ۲۳/۹۳-، اجتماعی برابر ۲۶/۱۷-، نهادی برابر ۲۹/۶۱- و زیرساختی برابر ۲۸/۵۲- در سطح معناداری $p < ۰/۰۱$ به دست آمد. بنابراین می‌توان

چنین استنباط کرد که وضعیت شاخص‌های مؤثر بر توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان از توابع استان سیستان و بلوچستان در وضعیت نامطلوبی قرار داشته و از متوسط سطح نرمال به مراتب پایین‌تر است.

جدول ۳. آماره‌های توصیفی آزمون T تک نمونه‌ای در خصوص وضعیت شاخص‌های پژوهش

ردیف	بعد	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار
۱	اقتصادی	۱/۷۳	۰/۶۱	۰/۰۳
۲	اجتماعی	۱/۷۲	۰/۵۶	۰/۰۲
۳	نهادی	۱/۴۳	۰/۶۸	۰/۰۳
۴	زیرساختی	۱/۴۳	۰/۷۱	۰/۰۴

جدول ۴. بررسی وضعیت شاخص‌های پژوهش بر اساس آزمون T

ردیف	بعد	اختلاف میانگین	آماره t	p- سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪		وضعیت
					کران بالا	کران پایین	
۱	اقتصادی	-۰/۷۶	۲۳/۹۳	۰/۰۰۰	-۰/۸۳	-۰/۷	نامطلوب
۲	اجتماعی	-۰/۷۷	-۲۶/۱۷	۰/۰۰۰	-۰/۸۳	-۰/۷۱	نامطلوب
۳	نهادی	-۱/۰۷	-۲۹/۶۱	۰/۰۰۰	-۱/۱۴	-۱	نامطلوب
۴	زیرساختی	-۱/۰۷	-۲۸/۵۲	۰/۰۰۰	-۱/۱۳	-۰/۹۹	نامطلوب

در این خصوص باتوجه به میانگین‌های به دست آمده نیز می‌توان بیان کرد که وضعیت موانع اقتصادی با میانگین ۱/۷۳ سطحی بالاتر از سایر شاخص‌های پژوهش قرار دارد.

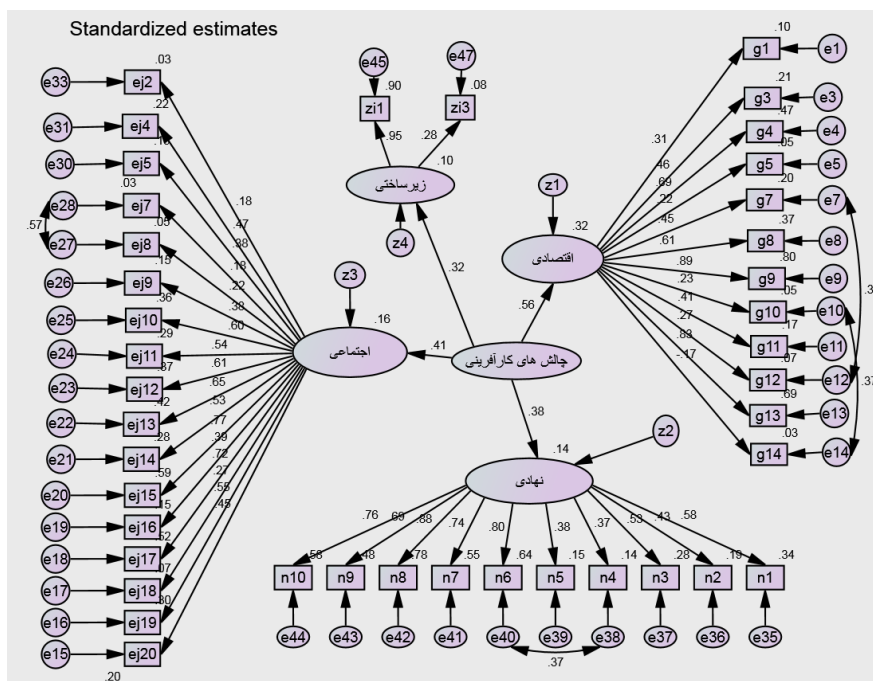
در پژوهش حاضر به منظور ارزیابی نیکویی - برازش مدل از شاخص‌های مطلق (برازندگی مدل) کای اسکور^۱، درجه آزادی^۲، سطح معناداری، نسبت کای اسکور به درجه آزادی و شاخص‌های نسبی ریشه خطای میانگین مجزورات برآورد^۳، شاخص برازش تطبیقی^۴، شاخص برازندگی فزاینده^۵ و شاخص برازش تطبیقی مقتصد^۶ استفاده شد.

جدول ۵. شاخص‌های برازش مدل نهایی پژوهش

نوع شاخص	معیار برازش مدل	محدوده قابل قبول	مقدار به دست آمده
شاخص‌های مطلق (برازندگی مدل)	کای اسکور	+	۸۹۹۲/۷
	درجه آزادی	+	۷۷۶
	سطح معناداری	$\leq ۰/۰۵$	۰/۰۵۳
شاخص‌های نسبی	نسبت کای اسکور به درجه آزادی	بین ۱/۵ تا ۳/۵	۲/۹۱
	ریشه خطای میانگین مجزورات	$> ۰/۰۸$	۰/۰۴۸
	شاخص برازش تطبیقی	$\leq ۰/۹$	۰/۹۱
	شاخص برازندگی فزاینده	$\leq ۰/۹$	۰/۹۰۴
	شاخص برازش تطبیقی مقتصد	$\leq ۰/۶$	۰/۷۷۲

۱. χ^2
۲. df
۳. RMSEA
۴. CFI
۵. IFI
۶. PCFI

جدول (۵) به بررسی شاخص‌های موردنظر در مدل پرداخته است. باتوجه به تعداد نمونه مورد مطالعه می‌توان بیان کرد که همه شاخص‌های برازش مدل در محدوده قابل قبول قرار داشته و دارای برازش خوبی بوده و شاخص RMSEA، که مهم‌ترین شاخص در این زمینه هست برابر $0/049$ به دست آمد که در محدوده $(0/043 \leq 0/048 \leq 0/054)$ کمترین و بیشترین فاصله اطمینان برای معناداری مدل، قرار داشت و بیانگر این است که مدل مذکور در سطح مطلوب قرار دارد. برازش نهایی مدل پس از ترسیم مسیرهای پیشنهادی و حذف گویه‌های فاقد معناداری از مدل نهایی در جدول (۵) بیان شده است.

شکل ۳. بررسی موانع و چالش‌های فراروی عدم توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی شهرستان زابل

شکل (۳) به بررسی موانع و چالش‌های فراروی توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان با استفاده از تحلیل عامل مرتبه دوم پرداخته است. میزان ضریب تعیین ابعاد پژوهش در بازه عددی $0/1$ الی $0/32$ به دست آمد که بیانگر قابلیت پیش‌بینی‌کنندگی و شناسایی موانع فراروی توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان دارد. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده مشخص شد که موانع اقتصادی، اجتماعی، نهادی و زیرساختی بر عدم توسعه کارآفرینی در پژوهش مورد مطالعه دارای اثر و نقش معنادار است. بیشترین نقش و تأثیر در این زمینه در ارتباط با شاخص‌های اقتصادی بود، بر اساس نتایج میزان بار عاملی یا وزن رگرسیونی استاندارد شده بر شاخص اقتصادی برابر $0/56$ در سطح معناداری $0/000$ به دست آمد. بنابراین بر اساس میزان بارهای عاملی به‌دست‌آمده بر گویه‌های پژوهش می‌توان چنین استنباط کرد که نقش موانع اقتصادی نظیر بالا بودن سود تسهیلات بانکی جهت راه‌اندازی کسب‌وکار، عدم حمایت دولت، محدودیت بازار تقاضا و این قبیل موارد، غیرقابل‌انکار بوده و تأثیر شگرفی بر عدم توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان از منظر اقتصادی دارند. پس از شاخص اقتصادی، شاخص اجتماعی با وزن رگرسیونی $0/41$ بود. بنابراین پس از ابعاد اقتصادی می‌توان به موانع اجتماعی اشاره کرد که دارای اثرات فراوانی بر عدم توسعه کارآفرینی در نمونه مورد مطالعه است. در این زمینه بر اساس بارهای عاملی به‌دست‌آمده در مدل ساختاری می‌توان بر عواملی نظیر تجهیزات آموزشی و کافی مناسب، عدم تمایل جوانان به اشتغال، انگیزه برای ایجاد کسب‌وکار جدید، مشارکت مردم در فعالیت‌های اجتماعی، مهارت پایین

نیروی کار و ... اشاره کرد. توجه به این نکته که روستاهای مرزی سیستان از منظر توسعه اجتماعی در ردیف روستاهای کمتر برخوردار قرار داشته، بنابراین نیاز است که از لحاظ تجهیزات آموزشی و کافی در جهت توسعه کارآفرینی توجه بیشتری گردد. میزان بار عاملی یا وزن رگرسیونی بر شاخص نهادی برابر $0/38$ و شاخص زیرساختی برابر با $0/32$ به دست آمد. وزن های رگرسیونی به دست آمده همگی در سطح اطمینان $p \leq 0/01$ معنادار بود که خود گویای این امر است که عوامل فراوانی بر عدم توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان نقش دارد. از منظر نهادی می توان به وجود سازمان های محلی (نظیر صندوق قرض الحسنه در روستا) و تطابق رده های آموزشی با علایق و استعداد جامعه روستایی در جهت توسعه کارآفرینی و از دیدگاه زیرساختی به زیرساخت های عمومی (آب و برق...) و توسعه زیرساخت های عمرانی (جاده، حمل و نقل) اشاره کرد.

نتایج به دست آمده از مدل ساختاری و سطح بندی میزان تأثیر شاخص های پژوهش بر توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان نشان می دهد. در این خصوص بارهای عاملی یا ضرایب رگرسیونی استاندارد شده کمتر از $0/3$ و معنادار در سطح ضعیف، بالاتر از $0/3$ در سطح قابل قبول، بالاتر از $0/4$ در سطح متوسط و بیشتر از $0/5$ در سطح قوی قرار دارد. باتوجه به این تفاسیر و نتایج به دست آمده می توان گفت که شاخص اقتصادی با بار عاملی $0/562$ دارای سطوح اثرگذاری قوی بر توسعه کارآفرینی در نمونه مورد مطالعه می باشد.

بحث:

با توجه به نقش روستاها در توسعه اجتماعی و اقتصادی کشورها به ویژه کشورهای جهان سوم باید تدابیری در جهت رشد و پیشرفت اقتصادی روستا در نظر گرفته شود. کارآفرینی در زمینه کسب و کارهای کوچک می تواند برای روستاییانی که حتی اگر فاقد زمین های کشاورزی باشند، ایجاد اشتغال نماید و با تنوع در اقتصاد روستاها زمینه رشد و توسعه مناطق روستایی را فراهم آورد. باید توجه داشت در زمینه رفع چالش های کارآفرینی تنها رفع یک یا چند عامل نمی تواند منجر به موفقیت یک کسب و کار گردد. بلکه باید زمینه ای فراهم شود تا همه چالش ها برطرف شود. وضعیت شاخص های مؤثر بر توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان از توابع استان سیستان و بلوچستان در وضعیت نامطلوبی قرار داشته و از متوسط سطح نرمال به مراتب پایین تر است. بر اساس یافته های به دست آمده موانع اقتصادی، اجتماعی، نهادی و زیرساختی بر عدم توسعه کارآفرینی در محدوده مورد مطالعه دارای اثر و نقش معنادار است. بیشترین نقش و تأثیر در این زمینه در ارتباط با شاخص های اقتصادی بود، از این نظر، نقش موانع اقتصادی نظیر نداشتن پشتوانه مالی و پس انداز کافی، عدم تنوع در فعالیت اقتصادی روستا، نبودن بازار محلی یا ظرفیت پایین برای متنوع شدن فعالیت اقتصادی، بالا بودن سود تسهیلات بانکی جهت راه اندازی کسب و کار، عدم حمایت دولت، محدودیت بازار تقاضا و این قبیل موارد، غیرقابل انکار بوده و تأثیر شگرفی بر عدم توسعه کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان داشت. ایجاد تسهیلات ارزان و فضای کارآفرینی در منطقه توسط سازمان های دولتی جهت ترغیب مردم که می تواند به توسعه کارآفرینی کسب و کارهای کوچک کمک نماید. پس از ابعاد اقتصادی می توان به موانع اجتماعی اشاره کرد که دارای اثرات فراوانی بر عدم توسعه کارآفرینی در محدوده مورد مطالعه است. در این زمینه مهارت پایین نیروی کار، ضعف فرهنگی، اعتماد کم به مسئولین و مدیران، ضعف تعاملات مردم در ایجاد فضای کارآفرینانه، عدم مشارکت مردم در فعالیت های اجتماعی، عدم اعتماد به زنان در راه اندازی کسب و کار، انگیزه پایین برای ایجاد کسب و کار جدید، آسیب های اجتماعی در روستا، عدم تمایل جوانان به اشتغال در روستا، عدم دسترسی به اطلاعات و فناوری نوین، کمبود دانش فنی و مهارت تخصصی، عدم وجود تجهیزات آموزشی کافی و مناسب، پایین بودن سطح خلاقیت و نوآوری در ایجاد کارهای نو نداشتن تجربه، ناآشنایی با

پتانسیل‌ها و زمینه‌های سرمایه‌گذاری، خرافاتی و تقدیرگرا بودن می‌باشد. توجه به این نکته که روستاهای مرزی سیستان از منظر توسعه اجتماعی در ردیف روستاهای کمتر برخوردار قرار دارد، از منظر نهادی می‌توان برگزاری رده‌های آموزشی و مشاوره‌ای در زمینه کسب‌وکارهای خانگی، میزان فعالیت دهیاری و شورای اسلامی روستا برای ایجاد گسترش کارآفرینی، وجود سازمان‌های محلی (نظیر صندوق قرض‌الحسنه در روستا)، وجود افراد متخصص در زمینه راه‌اندازی کسب‌وکارهای جدید، حضور مروجان برای ترویج کسب‌وکارهای جدید، قوانین دست‌وپا گیر راه‌اندازی کسب‌وکار جدید، عدم تطابق رده‌های آموزشی با علایق و استعداد جامعه روستایی، برگزاری کلاس‌های آموزشی در ساعات نامناسب، ایجاد مراکز رشد کارآفرینی در مناطق روستایی و از دیدگاه زیرساختی به زیرساخت‌های عمومی (آب و برق...) و توسعه زیرساخت‌های عمرانی (جاده، حمل‌ونقل) اشاره کرد که نتایج این پژوهش با یافته‌های شاطریان (۱۳۹۶)، ماشاپور و همکاران (۲۰۲۲) همسو می‌باشد.

نتیجه‌گیری

فعالیت کارآفرینانه در مناطق روستایی، به رغم وجود زمینه‌های مناسب و متنوع، نهادینه نشده است، زیرا موانع و محدودیت‌های گوناگون، افراد کارآفرین را به نواحی خارج از سکونتگاه‌های روستایی ترغیب نموده است. با توجه به موارد ذکر شده می‌توان گفت عمده محدودیت‌ها در زمینه کارآفرینی در منطقه مورد مطالعه مربوط به عوامل اقتصادی می‌باشد. پایین بودن سرمایه مالی روستاییان، نبود درآمد، انگیزه کم برای ایجاد کسب و کار جدید، نبود نهادهای حمایت‌کننده کارآفرینان، نبود دانش کافی، عدم وجود زیرساخت‌های آموزشی، از عمده‌ترین موانع کارآفرینی در روستاهای مرزی سیستان می‌باشد. باتوجه به نتایج حاصله، راهکارهای زیر جهت بهبود فضای محیطی کسب‌وکار روستاهای منطقه جهت روی آوردن روستاییان به کسب‌وکارهای خرد کارآفرینانه پیشنهاد می‌شود:

ایجاد صندوق‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری در توانمندی‌های روستاها از پس‌اندازهای خرد روستاییان در قالب تعاونی‌ها.

- در نظریه‌های وام‌هایی کم‌بهره و بلندمدت برای روستاییان علاقه‌مند به ورود به عرصه کسب‌وکارهای نوپا.
- در نظریه‌های حمایت‌های مالی همچون معافیت‌های مالیاتی جهت حمایت سرمایه‌گذاران و سرمایه‌گذاری بر روی ایده‌های روستاییان در ارتباط با راه‌اندازی کسب‌وکار جدید در روستاهایشان.
- آموزش در راستای فرهنگ‌سازی به خانوارهای روستایی در ارتباط با تقسیم وظایف خانه در میان اعضای خانواده در خانوارهایی که زنان آن‌ها می‌توانند باتوجه به توانمندی‌هایشان در عرصه کسب‌وکار رسمی روستاها فعالیت داشته باشند.
- آموزش خانوارهای روستایی در ارتباط با شیوه‌های حمایت از ایده‌های مرتبط با کسب‌وکار جوانان‌شان.
- بهره‌گیری از مسئولین دینی و ریش‌سفیدان و آگاهان روستایی، جهت تغییر فرهنگ تقدیرگرایی به فرهنگ تحول و اشتغال.

- حرکت مدیران محلی روستایی یعنی شوراهای دهیاری‌های روستاها در راستای مطلوب نمودن محیط‌های روستایی، جهت کارآفرینی روستاییان ضروری است.

- ایجاد زمینه‌های تأسیس و راه‌اندازی صنایع تبدیلی کشاورزی در منطقه.
- در نظریه‌های حمایت‌ها و تشویق‌های بیمه‌ای برای صاحبان کسب‌وکارهای نوپا.
- آموزش مردم محلی در ارتباط با فرهنگ خوداشتغالی و کارآفرینی.

- ایجاد محل ها و فضاهای مناسب برای فعالیت های تولیدی زنان روستایی شاغل در عرصه گردشگری و کشاورزی منطقه.

- ایجاد بازارهای روزانه و هفتگی جهت فروش محصولات تولیدی روستاییان.

- بهره گیری از اداره فنی و حرفه در جهت آموزش مستمر روستاییان علاقه مند در جهت بهبود مهارت های فنی به ویژه در زمینه توانمندی های کشاورزی و گردشگری روستاها.

تقدیر و تشکر

بنا به اظهار نویسنده مسئول، حامی مالی این مقاله معاونت پژوهشی دانشگاه محقق اردبیلی می باشد.

منابع

۱. آنی، نادیا؛ خسروی پور، بهمن؛ آجیلی، عبدالعظیم و عبدشاهی، عباس. (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر توسعه و موانع باز دارنده کارآفرینی زنان روستایی. *فصلنامه زن و فرهنگ*، ۱۱ (۴)، ۷۰-۶۱.
۲. جمشیدی، علی رضا؛ جمینی، داود و نظری سرمازه، حمید. (۱۳۹۳). بررسی عوامل پیش برنده و بازدارنده کارآفرینی زنان روستایی (مورد مطالعه: زنان روستایی شهرستان اردل). *زن و جامعه*، ۵ (۱)، ۹۴-۷۵.
DOR: 20.1001.1.20088566.1393.5.17.5.9
۳. جمینی، داود؛ جمشیدی، علیرضا؛ کاماسی، حسین و هوشنگی، عطا. (۱۳۹۵). تحلیل موانع توسعه کارآفرینی زنان در نواحی روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان چرداول). *نشریه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۵ (۱۸)، ۶۴-۴۶.
DOI: 10.18869/acadpub.serd.5.18.45
۴. خسروی پور، بهمن؛ سلیمانی هارونی، خدیجه و آنی، نادیا. (۱۳۹۸). موانع کارآفرینی زنان روستایی بخش مرکزی استان کرمانشاه. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۸ (۲۹)، ۱۵۱-۱۳۳.
۵. رحمانیان کوشکی، مهدی؛ زارعی، یعقوب و استعلاجی، علیرضا. (۱۳۹۷). واکاوی موانع فراروی کارآفرینی خانگی در نواحی روستایی با تأکید بر اقتصاد مقاومتی از دیدگاه دانشجویان جهادگر بسیجی به مناطق محروم (مورد مطالعه: دهستان کامفیروز شهرستان مرودشت). *فصلنامه مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی*، ۱۲ (۲)، ۲۵۶-۲۴۹.
۶. رشیدیان، فاطمه؛ کلانتری، خلیل و براتی، علی اکبر. (۱۴۰۰). چالش ها و راهکارهای توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان بهار. *مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی*، ۸ (۴)، ۲۰-۱.
- Doi: 10.22069/jead.2022.19788.1557
۷. رئیس، ابوبکر؛ سالارزهی، حبیب اله و آهنگ، فرحناز. (۱۳۹۸). اولویت بندی عوامل مؤثر بر رشد کارآفرینی در نواحی روستایی مرزی (مورد مطالعه: بخش مرزی پیشین شهرستان سرباز). *فصلنامه علوم و فنون مرزی*، ۸ (۱)، ۷-۷۹.
۸. زیننده، عدالت؛ عسگری، مهدی و یوسفی فرد، سمیه. (۱۳۹۲). اشتغال زایی در مناطق مرزی و تأثیر آن بر امنیت منطقه در شهرستان مرزی آستارا. *مجله علوم و فنون مرزی*، ۱ (۵)، ۹۰-۶۹.
۹. زراعت کن، حامد. (۱۳۹۶). *شناسایی فرصت های کارآفرینی در مناطق صفر مرزی استان سیستان و بلوچستان*. پایان نامه کارشناسی ارشد کارآفرینی گرایش توسعه، دانشکده کارآفرینی، دانشگاه تهران.
۱۰. سندگل، محسن؛ اصغری لقمجانی، صادق؛ فاضل نیا، غریب و پیرانی، محمد. (۱۴۰۱). محدودیت های کالبدی و زیست محیطی کارآفرینی روستاهای پیرامونی مرز و تالاب بین المللی هامون (مورد مطالعه، بخش قرقری، شهرستان هیرمند). *مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی*، ۹ (۲)، ۵۸-۳۷.
DOI: 10.22069/JEAD.2022.19746.1552
۱۱. شجاعی فرد، علی. (۱۳۹۸). توانمندسازی و ایجاد کارآفرینی روستایی در محیط های کسب و کار کوچک (مورد: دهستان آسین - شهرستان بندرعباس). *فصلنامه علمی برنامه ریزی منطقه ای*، ۹ (۳۶)، ۱۹۶-۱۸۵.

۱۲. شاطریان، محسن؛ نصرآبادی، زهرا و منصوریان، فاطمه. (۱۳۹۶). تحلیل موانع کارآفرینی زنان روستایی در شهرستان کاشان. *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۶ (۲۱)، ۱۹۶-۱۸۱.
۱۳. شاه‌رخ‌ساردو، صالح و شریف‌زاده، مریم. (۱۴۰۱). پدیدارشناسی چالش‌های توسعه کارآفرینی روستایی از دیدگاه کارآفرینان پیشرو در بخش مرکزی شهرستان جیرفت، آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۱ (۱)، ۳۴-۱۹.

DOI:10.22126/eme.2023.2457

۱۴. عزیزی، سجاد؛ عبدی، عطاالله و کاویانی‌راد، مراد. (۱۳۹۴). نقش بازارچه‌های مرزی در همگرایی ملی (مورد مطالعه: بازارچه مرزی سیران بند بانه). *فصلنامه پژوهش‌نامه مطالعات مرزی*، ۳ (۷)، ۱۴۶-۱۱۸.
۱۵. فراهانی، حسین و الوندی، مینا. (۱۳۹۹). تبیین چالش‌های کارآفرینی کسب و کارهای کوچک روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان بیجار). *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۲۰ (۵۸)، ۱۱۹-۱۰۵.

DOI: 10.29252/jgs.20.58.105

۱۶. قادرمرزی، حامد؛ جمشیدی، علیرضا؛ جمینی، داود و نظری سرمازه، حمید. (۱۳۹۴). شناسایی موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی. *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۵ (۱۷)، ۱۱۸-۱۰۳.
۱۷. کاظمی، عالیّه و مقیمی، بهاره. (۱۳۹۷). بررسی موانع توسعه کارآفرینی زنان در ایران با استفاده از فرایند تحلیل سلسله مراتبی. *فصلنامه زن و جامعه*، ۹ (۲)، ۲۷۴-۲۴۹.
۱۸. کریم‌زاده، حسین و مجنونی توتاخانه، علی. (۱۳۹۸). مدل‌سازی توسعه کارآفرینی روستایی مبتنی بر ظرفیت‌های محلی مورد مطالعه: سکونتگاه‌های روستایی شهرستان بناب. *فصلنامه روستا و توسعه*، ۲۲ (۱)، ۱۱۰-۸۷.

DOR: 20.1001.1.15633322.1398.22.1.5.8

۱۹. کشاورز، مرضیه. (۱۳۹۷). واکاوی تعیین‌کننده‌ها و پیشران‌های توسعه کارآفرینی روستایی در ایران با رویکرد فراتحلیل، *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، ۴۹ (۴)، ۷۷۸-۷۶۵.
۲۰. کیخاکهن، جواد؛ اکبری، مرتضی و حجازی، سیدرضا. (۱۳۹۹). شناسایی موانع توسعه کارآفرینی فناورانه منطقه‌ای (مورد مطالعه: شهرستان سرباز). *پژوهش‌های روستایی*، ۱۱ (۱)، ۱۲۴-۱۳۹.

DOI:10.22059/jrur.2020.292191.1419

۲۱. ملاشاهی، ملیحه و مرادی، ابراهیم. (۱۳۹۸). تحلیلی بر موانع ترویج کارآفرینی کشاورزی در استان سیستان و بلوچستان. *نشریه تحقیقات اقتصاد کشاورزی*، ۱۱ (۴۱)، ۲۱۶-۱۹۳.

DOR: 20.1001.1.20086407.1398.11.41.10.5

۲۲. نجفی‌کانی، علی‌اکبر؛ حسام، مهدی و آشور، حدیثه. (۱۳۹۴). سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: دهستان استرآباد جنوبی در شهرستان گرگان). *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۴ (۱۱)، ۵۶-۳۷.

DOI: 10.18869/acadpub.serd.4.11.37

۲۳. ولی‌نفس، عبدالعزیز و قاضی، عیسی. (۱۳۹۵). شناسایی توسعه فعالیت‌های کارآفرینی کشاورزی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: کاروان - زرآباد). *فصلنامه مطالعات جغرافیا، عمران و مدیریت*، ۲ (۱)، ۱۰۸-۹۷.
۲۴. یاسوری، مجید؛ قرشی، محمد باسط و وطن‌خواه، ژیلان. (۱۳۹۴). تحلیلی بر موانع ترویج کارآفرینی کشاورزی در استان سیستان و بلوچستان. *نشریه پژوهش‌های روستایی*، ۶ (۲)، ۳۴۲-۳۲۳.

DOI:10.22059/JRUR.2015.54910

References

1. Adewumi, S. A., & Keyser, E. (2020). Challenges and prospects of rural entrepreneurship: a discourse analysis of selected local government areas of Osun state, Nigeria. *International Journal of Business and Management Studies*, 12 (2), 544-560. *Studies*, 10(3), 220-233.
2. Ani, N., Khosravipour, B., Ajili, A., & Abdshahi, A. (2019). Factors affecting the development and barriers of rural women's entrepreneurship. *Women and Culture Quarterly*, 11(4), 61-70. [In Persian].

3. Azizi, S., Abdi, A., & Kaviani Rad., M. (2014). The role of border markets in national integration (case study: Siran Band Bane border market). *Frontier Studies Research Quarterly*, 3(7), 118-146. [In Persian].
4. Bharthvajan, R. (2014). Women entrepreneurs & problems of women entrepreneurs. *International Journal of Innovative Research in Science Engineering and Technology (An ISO 3297)*, 1-12. DOI: [10.32049/IwSx.32669](https://doi.org/10.32049/IwSx.32669)
5. Farahani, H., Alwandi, M. (2019). Explaining the entrepreneurial challenges of small rural businesses, a case study of the villages of Bijar city. *Applied Research Journal of Geographical Sciences*. 20 (58), 105-119. [In Persian]. DOI: [10.29252/jgs.20.58.105](https://doi.org/10.29252/jgs.20.58.105)
6. Gemini, D., Jamshidi, A., Kamasi, H., & Hoshangi, A. (2015). Analysis of barriers to the development of women's entrepreneurship in rural areas (case study: villages of Cherdavel city). *Journal of Space Economics and Rural Development*, 5(18), 46-64. [In Persian]. DOI: [10.18869/acadpub.serid.5.18.45](https://doi.org/10.18869/acadpub.serid.5.18.45)
7. Ghader Marzi, H., Jamshidi, A., Gemini, D., & Nazari Sarmazeh, H. (2014). Identification of barriers to rural women's entrepreneurship development. *Regional Planning*, 5 (17) 103-118. [In Persian].
8. Igwe, P., Newbery, R., & Ichaituma, A. (2018). Entrepreneurship challenges and gender issues in the African informal rural economy. Springer International Publishing, Springer, Cham.
9. Ihejiamaizu, G. C. (2019). The role of entrepreneurship in rural development in Cross-RiverState, Nigeria. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 3 (6), 85-91. DOI: [10.72069/JRSp.51369](https://doi.org/10.72069/JRSp.51369)
10. Jamshidi, A.R., Jamini, D., & Nazari Sarmazeh, H. (2013). Investigating the promoting and inhibiting factors of rural women's entrepreneurship (case study: rural women of Ardel city). *Women and Society*, 5(1), 75-94.[In Persian]. DOR: [20.1001.1.20088566.1393.5.17.5.9](https://orcid.org/20.1001.1.20088566.1393.5.17.5.9)
11. Kania, I., Anggadwita, G., & Alamanda, D. T. (2021). A new approach to stimulate rural entrepreneurship through village-owned enterprises in Indonesia. *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 15 (3), 432-450. doi: [10.1108/JEC-07-2020-0137](https://doi.org/10.1108/JEC-07-2020-0137)
12. Karimzadeh, H., & Majnoui Totakhane, A. (2018). Modeling the development of rural entrepreneurship based on local capacities (case study: rural settlements of Bonab city). *Village and Development Quarterly*, 22(1), 87-110. [In Persian]. DOR: [20.1001.1.15633322.1398.22.1.5.8](https://orcid.org/20.1001.1.15633322.1398.22.1.5.8)
13. Kazemi, A., & Moqhim, B. (2017). Investigating the barriers to the development of women's entrepreneurship in Iran using the hierarchical analysis process. *Women and society quarterly*. 9(34), 249-274. [In Persian].
14. Keshavarz, M. (2017). Analyzing the determinants and drivers of rural entrepreneurship development in Iran with a meta-analytical approach, *Iranian Agricultural Economics and Development Research*, 49(4), 778-765. [In Persian].
15. Keykhakhan, J., Akbary, M., & Hijazi, S. R. (2019) Identification of barriers to the development of regional technological entrepreneurship (case study: Sarbaz city). *Rural researches*, 11(1), 124-139 . [In Persian]. DOI: [10.22059/jrur.2020.292191.1419](https://doi.org/10.22059/jrur.2020.292191.1419)
16. Kushalakshi, A., & aghurama. A. (2012). Rural Entrepreneurship: A Catalyst for Rural. Lahasanat Shemiranat Division. *Journal of Rural Planning and Research*, 17(6), 133-152
17. Mashapure, R., Nyagadza, B., Chikazhe, L., Msipa, N., Ngorora, G. K. P., & Gwiza, A. (2022). Challenges hindering women entrepreneurship sustainability in

- rural livelihoods: Case of Manicaland province. *Cogent Social Sciences*, 8(1), 2132675.
18. Molashahi, M., & Moradi, E. (2018). An analysis of obstacles to promote agricultural entrepreneurship in Sistan and Baluchistan province. *Journal of Agricultural Economics Research*, 11(41), 193-216. [In Persian].
DOR: 20.1001.1.20086407.1398.11.41.10.5
 19. Najafi Kani, A.A., Hessam, M., & Ashour, H. (2014). Assessing the state of entrepreneurship development in rural areas (Study case: Southern Estrabad village in Gorgan city). *Space Economy and Rural Development Quarterly*, 4(11), 37-56. [In Persian]. DOI: 10.18869/acadpub.ser.4.11.37
 20. Nguyen, T. T., Shahreki, J., Van Hong, P., & Van Tung, N. (2021). Rural entrepreneurship in Vietnam: identification of facilitators and barriers. In *Rural Entrepreneurship and Innovation in the Digital Era*, 159-178. IGI Globa.
DOI: 10.12169/keds.31669
 21. Nurlaela, S. (2021). The motivation of young Chili farmers in sandy land of special region of Yogyakarta, Indonesia. In *E3S Web of Conferences*, 232, 01038. Sciences. DOI:10.1051/e3sconf/20212320103.
 22. Rahmanian Kushkaki, M., Zarei, Y., & Anabestani, A.A. (2019). Identifying the obstacles and limitations of using government micro-credits in the development of rural entrepreneurial activities (case study: Radkan village). *Rural Development Strategies Quarterly*, 7(4), 433-451. [In Persian]. DOI:10.1080/15575330.2011.515231
 23. Rashidian, F., Kalantari, k., & Barati, A. A. (2022). Challenges and solutions of rural entrepreneurship development in Bahar city. *Entrepreneurship studies and sustainable development of agriculture*, 8(4), 1-20. [In Persian].
DoI:10.22069/jead.2022.19788.1557
 24. Raisi, A. B., Salarzahi, H. E., & Ange, F. (2018). Prioritization of factors affecting the growth of entrepreneurship in border rural areas (case study: former border part of Sarbaz city). *Journal of Frontier Sciences and Techniques*, 8(1), 79-108. [In Persian].
 25. Sadeghlou, T., Heydari Sarban, V., & Qholizadeh, S. (2016). Evaluation of the capacities of entrepreneurship development in rural areas (Study case: villages of Bizki district). *Geography and Development Quarterly*, 49 (1), 37-58. [In Persian].
DOI:10.22111/gdj.2017.3450
 26. Sanadgol, M., Asghari Lafmejani, S., Fazelnia, G., & Pirani, M. (2022). Physical and environmental constraints of entrepreneurship in the villages surrounding the border and Hamoon International Wetland (The study of District Ghorghori). *Journal of Studies in Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development*, 9(2), 37-58. [In Persian]. DOI:10.22069/jead.2022.19746.1552
 27. Shaterian, M., Nasrabadi, Z., & Mansoorian, F. (2016). Analysis of barriers to entrepreneurship of rural women in Kashan city. *Space Economy and Rural Development Quarterly*, 6(21), 181-196. [In Persian].
 28. Shahrokhi Sardo, S., & Sharifzadeh, M. (2023). Phenomenology entrepreneurs in the central part of Jiroft city. *Entrepreneurship Education and Management*, 1(1), 19-34 [In Persian]. DOI:10.22126/eme.2023.2457
 29. Shojaei Fard, A. (2018). Empowerment and creation of rural entrepreneurship in small business environments (case study: Aisin village - Bandar Abbas city). *Regional planning*, 9(36), 185-196. [In Persian]

30. Tanwar, S.(2022). Sustainable Entrepreneurship and Innovation Addressing the Grand Challenges through Radical Change and Open Innovation. *EcoEvoRxiv Preprints*, 8(4), 1-12. DOI: 10.32942/osf.io/r5ebg
31. Wali Nafs, A. A., & Ghazi, Iisa. (2015). Identifying the development of agricultural entrepreneurship activities in rural areas (Study case: Karvan-Zarabad). *Geography, Civil and Management Studies Quarterly*, 2(1), 108-125. [In Persian].
32. Yasuri, M., Qhurashi, M. B., & Watankhah, Z. (2014). An analysis of obstacles to promote agricultural entrepreneurship in Sistan and Baluchistan province. *Rural Research Journal*, 6(2), 323-342. [In Persian]. DOI:10.22059/JRUR.2015.54910
33. Zeraat Kon, H. (2016). Identification of entrepreneurship opportunities in border areas of Sistan and Baluchistan province. Master's Thesis in Entrepreneurship Development, Faculty of Entrepreneurship, University of Tehran. [In Persian].
34. zibandeh, E., Asgari, M., & Yousefi Fard, S. (2013). Job creation in border areas and its impact on regional security in the border city of Astara. *Journal of Border Sciences and Technology*, 1(5), 69-90. [In Persian].